ច្បាប់សន្តតិកម្មកម្ពុជាក្នុងទិដ្ឋភាពអន្តរជាតិ (ភាគ ១)

លោក **កែ ប៊ុនធឿន***

១. សេចក្តីផ្តើម

សន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមនៅពេលមតកជនបានទទួលមរណភាព ឬសន្មតថាបានទទួលមរណភាពក្នុងករណីបុគ្គលនោះបានបាត់ខ្លួនដោយមានការប្រកាសពីតុលាការ នោះទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្មោច (មតកជន) នឹងត្រូវបានចាត់ចែងតាមបណ្តាំ (មតកសាសន៍) ឬតាមផ្លូវច្បាប់។ នៅក្នុងពិភពលោក ប្រព័ន្ធនៃការបែងចែកទ្រព្យរបស់មតកជនមានពីរប្រភេទគឺ តាមប្រព័ន្ធជម្រះបញ្ជី និងតាមប្រព័ន្ធទទួលបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ ចំពោះប្រព័ន្ធទាំងពីរនេះមានគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិរបស់វារៀងៗខ្លួន។

ចំពោះប្រព័ន្ធទទួលទ្រព្យសម្បត្តិតាមរយៈជាជម្រះបញ្ជី គឺត្រូវជម្រះបញ្ជីទាំងអស់នូវសិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន មានន័យថា នៅពេលដែលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើម (ពេលមតកជនទទួលមរណភាព) នោះគេត្រូវជួលសវនករមកធ្វើការជម្រះបញ្ជីថាតើទ្រព្យរបស់មតកជននោះមានទ្រព្យសកម្មប៉ុន្មាន ទ្រព្យអកម្ម (បំណុល) ប៉ុន្មាន។ ក្នុងករណីរកឃើញថាទ្រព្យអកម្មច្រើនជាងទ្រព្យសកម្ម នោះគេនឹងប្រកាសក្ស័យធន ដូច្នេះអ្នកស្នងមត៌ក (សន្តតិជន) មិនអាចទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិពីមតកជនបានឡើយ។ ប៉ុន្តែបើក្នុងករណីអ្នកជម្រះបញ្ជីរកឃើញថា ទ្រព្យសកម្មមានច្រើនជាងទ្រព្យអកម្ម នោះសន្តតិជនម្នាក់ៗនឹងទទួលបានទ្រព្យសកម្មនោះ ដោយពុំមានជាប់កាតព្វកិច្ចអ្វីទៀតឡើយ។ ប្រព័ន្ធនេះត្រូវចំណាយប្រាក់កាស និងពេលវេលាច្រើនណាស់ក្នុងការធ្វើការបែងចែកទ្រព្យរបស់មតកជន។

---

* លោក **កែ ប៊ុនធឿន** ជាប្រធាននាយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវ បោះពុម្ព និងផ្សព្វផ្សាយនៃគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ លោកមានតួនាទីជាទីប្រឹក្សាច្បាប់នៅការិយាល័យអង្គការសហប្រជាជាតិប្រយុទ្ធ ប្រឆាំងគ្រឿងញៀន និងឧក្រិដ្ឋកម្ម (UNODC)។ លោកក៏ជាសាស្ត្រាចារ្យនៅសាកលវិទ្យាល័យកម្ពុជាបង្រៀនលើមុខវិជ្ជានីតិសិទ្ធិមនុស្ស និងនីតិអន្តរជាតិឯកជន។ លោក **ប៊ុនធឿន** មានបទពិសោធន៍ការងារផ្នែកច្បាប់ជាង១០ឆ្នាំ ដែលនៅក្នុងនោះ លោកជាអតីតមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ទទួលបន្ទុកកម្មវិធីច្បាប់ និងសិទ្ធិមនុស្សនៅអង្គការមូលនិធិអាស៊ី និងជាជំនួយការគម្រោងរបស់ JICA សម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាលើក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី នៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ។ ក្នុងឆ្នាំ២០១៥ លោកបានទទួលអាហារូបករណ៍ទៅសិក្សានៅប្រទេស ឡាត វៀ (Latvia) ដោយបានបញ្ចប់ថ្នាក់អនុបណ្ឌិត នីតិអន្តរជាតិសាធារណៈ និងសិទ្ធិមនុស្ស។ ឆ្នាំ២០១៣ លោកក៏បានបញ្ចប់ថ្នាក់អនុបណ្ឌិតស្តីពី នីតិឯកជននៅសាកលវិទ្យាល័យនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ។

ដោយឡែកចំពោះប្រព័ន្ធទទួលមត៌កបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិវិញ គឺសន្តតិជនទទួលទ្រព្យពីមតកជនទាំងទ្រព្យសកម្ម និងទ្រព្យអកម្ម។ មានន័យថា បើសន្តតិជនយល់ព្រមទទួលមត៌កពីមតកជនហើយនោះ ចំណែកដែលសន្តតិជនដែលទទួលគឺទាំងទ្រព្យសកម្ម និងទ្រព្យអកម្ម។ ពេលខ្លះទ្រព្យអសកម្មច្រើនជាងទ្រព្យសកម្ម នោះវាជាបន្ទុកសម្រាប់សន្តតិជនត្រូវចេញសងនូវចំណែកនៃបំណុលដែលខ្លួនស្នងមត៌កពីមតកជនផងដែរ។ គុណសម្បត្តិនៃប្រព័ន្ធនេះ គឺមិនចំណាយពេលវេលាច្រើនក្នុងការចាត់ចែងទ្រព្យរបស់មតកជនទេ។ ម្យ៉ាងទៀត តាមសីលធម៌សន្តតិជនគួរជួយលាងបំណុលដល់មតកជនរបស់ខ្លួន នៅពេលដែលខ្លួនព្រមទទួលយកមត៌កទាំងនោះ។ បើតាមជំនឿខ្មែរវិញ គឺមិនចង់ឲ្យមតកជនខ្លួនទទួលរងទុក្ខកម្មនៅឋានអវីចីណាមួយឡើយ នៅពេលដែលមតកជននោះមិនបានសងបំណុលទៅម្ចាស់បំណុលមុន ឬក្រោយពេលស្លាប់នោះ។

នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ដែលមានប្រទេសជប៉ុនជួយគាំពារក្នុងការធ្វើសេចក្តីព្រាងក្រមនេះបានយកប្រព័ន្ធទី២ (ការទទួលមត៌កបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិ) មកអនុវត្តពីព្រោះ ប្រព័ន្ធនេះមានភាពងាយស្រួលសម្រាប់បរិបថកម្ពុជា។

ក្នុងការអនុវត្តរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ គ្រួសារខ្លះបានបញ្ជូនកូនចៅរបស់ខ្លួនទៅរៀនសូត្រ ឬឲ្យទៅរស់នៅក្រៅប្រទេស ពេលខ្លះពួកគាត់ក៏ទទួលបាននូវសញ្ជាតិពីប្រទេសដែលពួកគាត់រស់នៅដែរ។ នៅក្នុងច្បាប់សញ្ជាតិកម្ពុជា មិនបានហាមឃាត់ចំពោះជនជាតិខ្មែរតម្រូវឲ្យមានតែសញ្ជាតិខ្មែរតែមួយឡើយ លើកលែងតែមានច្បាប់ចែងពិសេសប៉ុណ្ណោះ។[71]

ក្នុងករណីសន្តតិជនជាជនបរទេស ឬមានសញ្ជាតិបរទេស តើក្រមរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឲ្យសន្តតិជននោះអាចទទួលមត៌ក ពីមតកជនជាជនជាតិខ្មែរដែលមានសញ្ជាតិជាខ្មែរបានដែរឬទេ?

២. ក្នុងទិដ្ឋភាពអន្តរជាតិ

នៅក្នុងអត្ថបទនេះ អ្នកនិពន្ធមិនលើកយកទម្រង់នៃការធ្វើសន្តតិកម្មមកពិភាក្សាឡើយ តែអ្នកនិពន្ធធ្វើការសិក្សាលើករណីពាក់ព័ន្ធនឹងអនុភាពនៃសាលក្រមបរទេស និងសាលក្រមនៃតុលាការខ្មែរលើរឿងសន្តតិកម្មប៉ុណ្ណោះ។

[71] ឧទាហរណ៍ ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៥ ដែលតម្រូវឲ្យសមាសភាពគណៈកម្មាធិការរៀបចំការបោះឆ្នោតត្រូវតែមានសញ្ជាតិខ្មែរពីកំណើត និងមានសញ្ជាតិខ្មែរមួយគត់ក្នុងពេលបំពេញការងារ (មាត្រា ៥)។

ក្នុងករណីសន្តតិជនមានសញ្ជាតិបរទេស នោះគាត់មិនអាចទទួលបានមត៌ក ឬអច្ច័យ-ទាន[72]ជាដីធ្លីពីមតកជនជាជនជាតិខ្មែរបានឡើយ ប៉ុន្តែដីដែលជាមត៌កនោះនឹងក្លាយទៅជានីតិ-បុគ្គល[73] ហើយការគ្រប់គ្រង និងការចាត់ចែងដីធ្លីនោះ ត្រូវធ្វើឡើង ដោយសន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុន។[74] នៅពេលដីនោះក្លាយជានីតិបុគ្គល នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឲ្យសន្តតិជនជាជនបរទេសនោះអាចលក់ដីក្នុងអំឡុងពេលបីខែ ក្រោយពីខ្លួនយល់ព្រមទទួលមត៌កពីមតកជន។ ក្នុងករណីសន្តតិជនមិនបានលក់ដីក្នុងអំឡុងពេលបីខែនេះទេ សន្តតិជនដែលមានសញ្ជាតិបរទេសនោះមិនអាចចាត់ចែងទ្រព្យមត៌ក(ដី)នោះឡើយ ដូច្នេះដីនោះនឹងក្លាយទៅជាគ្មានម្ចាស់ (ក្នុងករណីគ្មានសន្តតិជនលំដាប់បន្ទាប់) ហើយធ្លាក់ទៅជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ មានករណីលើកលែង ចំពោះជនបរទេសអាចទទួលបាននូវកម្មសិទ្ធិអាគារសហកម្មសិទ្ធិចាប់ពីជាន់ទី១ឡើងទៅ។[75] ដូច្នេះសន្តិជនបរទេសអាចទទួលបានមត៌កពីមតកជនរបស់ខ្លួនបានដែរ។

ក្នុងករណីខ្លះ មតកជនខ្មែរមានសន្តតិជនមានសញ្ជាតិបរទេសច្រើននាក់រស់នៅក្រៅប្រទេស ហើយពួកគេមានជម្លោះពាក់ព័ន្ធនឹងមត៌ក ថាតើតុលាការមួយណាមានសមត្ថកិច្ចដោះស្រាយរឿងក្តី (តុលាការកម្ពុជា ឬតុលាការបរទេសស្ថិតនៅទីលំនៅរបស់សន្តតិជន)នេះ ឬយ៉ាងណា។ ប្រសិនបើមតកជនបានទទួលមរណភាពនៅកម្ពុជា នោះតុលាការនៃលំនៅឋាន ឬទីសំណាក់របស់មតក-ជនមានសមត្ថកិច្ចដោះស្រាយលើជម្លោះមត៌កនោះ[76] ដោយតម្រូវឲ្យសន្តតិជនទាំងនោះដាក់ពាក្យបណ្តឹងមកតុលាការកម្ពុជាដើម្បីដោះស្រាយ។ សន្តតិជនដែលជាជនជាតិបរទេសនោះ ត្រូវមានលិខិតបញ្ជាក់ថា ពួកគេមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងមតកជន ដូចជា កូនបង្កើត កូនស្មុំ ឬជាជនដែលមានឧបនិស្ស័យពិសេស[77]ដែលអាចទទួលមត៌កពីមតកជនបាន។

---

[72] អច្ច័យទានជាប្រទានកម្មដែលម្ចាស់បណ្តាំធ្វើទៅឲ្យមនុស្សម្នាក់ ឬច្រើននាក់នូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន តាមរយៈមតកសាសន៍។ ដកស្រង់ចេញពីសន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី បោះពុម្ពដោយក្រសួងយុត្តិធម៌ឆ្នាំ២០១០។

[73] នីតិបុគ្គល ជាក្រុមមនុស្ស ឬមូលនិធិដែលមានបុគ្គលភាពគតិយុត្ត ហើយជាម្ចាស់នៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច។ ដកស្រង់ចេញពីសន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី បោះពុម្ពដោយក្រសួងយុត្តិធម៌ឆ្នាំ២០១០។

[74] មាត្រា ១១៥៥ កថាខណ្ឌទី៣ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

[75] មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្តីពី ការផ្តល់កម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអាគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេសចុះថ្ងៃទី២៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ "អនុញ្ញាតឲ្យជនបរទេសមានកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអាគារសហកម្មសិទ្ធិចាប់ពីជាន់ទី១ទៅ"។

[76] មាត្រា ៩ (ឈ) ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី។

[77] បុគ្គលដែលមិនមែនជាសន្តតិជន តែមានជីវភាពរស់នៅជាមួយគ្នានឹងមតកជន ឬជាបុគ្គលដែលបានខិតខំមើលព្យាបាលមតកជនជាអាទិ៍។ ដកស្រង់ចេញពីសន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី បោះពុម្ពដោយក្រសួងយុត្តិធម៌ឆ្នាំ២០១០។

នៅក្នុងទិដ្ឋភាពអន្តរជាតិ ច្បាប់កម្ពុជាទទួលស្គាល់សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការបរទេស កាលបើសាលក្រមនៃតុលាការបរទេសនោះបានបញ្ជាក់ថា បានចូលជាស្ថាពរ ហើយត្រូវមានអានុភាព លុះត្រាតែបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌដូចចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៩៩ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី។ ក្នុងមាត្រា ១៩៩ បានកំណត់ថា:

ក- បើសិទ្ធិជម្រះក្តីរបស់តុលាការបរទេសត្រូវបានទទួលស្គាល់ ដោយច្បាប់ ឬសន្ធិសញ្ញា ឬ អនុសញ្ញាដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជាភាគី។

ខ- បើចុងចម្លើយដែលចាញ់ក្តី បានទទួលការបញ្ជូនដីកាកោះហៅ ឬដីកាបង្គាប់ដែលចាំបាច់ដើម្បីចាប់ផ្តើមនីតិវិធី ឬមិនបានទទួលទេ តែបានឆ្លើយដោះសារតបចំពោះបណ្តឹងនោះ។

គ- បើខ្លឹមសារនៃសាលក្រម និងនីតិវិធីនៃបណ្តឹងនោះ មិនប៉ះពាល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬទំនៀមទម្លាប់ល្អនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ឃ- <u>បើមានការធានាទៅវិញទៅមករវាងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងបរទេស</u>។

បើខ្លឹមសារនៃសាលក្រមបរទេសនោះ បានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតាមមាត្រាខាងលើ ភាគីដែលពាក់ព័ន្ធអាចសុំឲ្យតុលាការកម្ពុជាអាចអនុវត្តបាន ដោយតុលាការកម្ពុជាមិនពិចារណាអំពីភាពត្រឹមត្រូវ ឬមិនត្រឹមត្រូវនៃការចេញសាលក្រមរបស់តុលាការបរទេសឡើយ។[78] ច្បាប់កម្ពុជាមិនទាមទារឲ្យភាគីចាញ់ក្តី ឬកូនបំណុលបញ្ជាក់ថា សាលក្រមតុលាការបរទេសនោះចេញសេចក្តីសម្រេចដោយខុសច្បាប់ឬយ៉ាងណាឡើយ ពីព្រោះតុលាការកម្ពុជាមិនមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការវិនិច្ឆ័យពីភាពស្របច្បាប់ ឬមិនស្របច្បាប់នៃការចេញសាលក្រមរបស់តុលាការបរទេសនោះទេ ដោយសារតុលាការបរទេសបានបំពេញកិច្ចនីតិវិធីរបស់ខ្លួន នៅក្នុងច្បាប់ជាតិរបស់ពួកគេរួចរាល់ហើយ។ នៅក្នុងខ្លឹមសារនៃមាត្រាខាងលើនេះ បើយើងពិនិត្យមើលចំណុច (ក) ខាងលើបានកំណត់ថា *"បើសិទ្ធិជម្រះក្តីរបស់តុលាការបរទេសត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់ ឬសន្ធិសញ្ញា ឬអនុសញ្ញាដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជាភាគី។"* ក្នុងឃ្លានេះមានន័យថា បើកម្ពុជាមិនបានចូលជាសមាជិកនៃសន្ធិសញ្ញាណាមួយទេ នោះកម្ពុជានឹងមិនទទួលស្គាល់នូវសាលក្រមរបស់តុលាការបរទេសនោះឡើយ។ ឧទាហរណ៍ កម្ពុជាមិនបានចូលជាសមាជិកនៃអង្គសន្និសីទឡាអេស្តីពី នីតិអន្តរជាតិឯកជន (តទៅនេះហៅកាត់ថា សន្និសីទឡាអេ) នោះប្រទេសដែលជាសមាជិកនៃអង្គសន្និសីទនេះមិនអាចយកសាលក្រមរបស់ខ្លួនមកឲ្យតុលាការកម្ពុជាអនុវត្តឡើយ។ ផ្ទុយមកវិញ

---

[78] មាត្រា ៣៥២ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី។ ច្បាប់កម្ពុជា (ព្រះរាជក្រមលេខនស/រកម/០៧០១/១០ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០១ ច្បាប់ស្តីពី ការយល់ព្រម និងការអនុវត្តអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិចែងអំពីការទទួលស្គាល់ និងការប្រតិបត្តិសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តិករបរទេស) ក៏មានការទទួលស្គាល់នូវសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តិករបរទេសផងដែរ ដោយកម្ពុជាបានយកខ្លឹមសារទាំងស្រុងនៃអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីការទទួលស្គាល់ និងការប្រតិបត្តិនូវសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តិករបរទេសដែលធ្វើនៅទីក្រុងញូវយ៉កថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៥៨។

កម្ពុជាក៏ដូចគ្នាដែរ គឺមិនអាចយកសាលក្រមនៃតុលាការរបស់ខ្លួនទៅសុំឲ្យតុលាការបរទេសអនុវត្ត ដោយគ្មានការព្រមព្រៀងគ្នារវាងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសនោះជាមុនឡើយ។

ក្នុងករណី មតកជនជាជនជាតិខ្មែររស់នៅកម្ពុជា តែមានទ្រព្យនៅបរទេស ហើយតុលាការកម្ពុជាបានធ្វើការបែងចែកទ្រព្យទាំងនោះឲ្យសន្តតិជនរៀងៗខ្លួន។ សន្តតិជននោះអាចយកសាលក្រមស្ថាពរនោះទៅសុំឲ្យតុលាការបរទេសអនុគ្គ តាមខ្លឹមសារនៃសាលក្រមតុលាការខ្មែរនោះបាន កាលបើតុលាការបរទេសនោះទទួលយល់ព្រមក្នុងការទទួលយកសាលក្រមតុលាការកម្ពុជាទៅអនុវត្តលើទឹកដីរបស់ពួកគេដែរ។ នេះជាគោលការណ៍ស្មើភាពក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌ និងនយោបាយបរទេសនៃប្រទេសនីមួយៗលើពិភពលោក។

ដើម្បីមានភាពងាយស្រួល ក្នុងការអនុវត្តសាលក្រមតុលាការកម្ពុជានៅបរទេស លើពិភពលោក កម្ពុជាគួរចូលជាសមាជិកនៅក្នុងសន្និសីទឡាអេនេះ។ ពីព្រោះខ្លឹមសារនៃសាលក្រមកម្ពុជាអាចយកទៅអនុវត្តនៅប្រទេសផ្សេងៗបាន នៅក្នុងរដ្ឋសមាជិកនៃសន្និសីទឡាអេនេះ។ សន្និសីទឡាអេនេះមានបេសកកម្មសំខាន់គឺ ដើម្បីធ្វើយ៉ាងណា "ឲ្យមានដំណើរការនៃឯកភាពគ្នា" លើវិធានអន្តរជាតិឯកជន។ សន្និសីទនេះជម្រុញឲ្យមាននូវកិច្ចឯកភាពជាអន្តរជាតិលើបញ្ហាដូចជា អំណាចយុត្តាធិការតុលាការ ច្បាប់ដែលអាចអនុវត្តបាន និងការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តសាលក្រមឲ្យមានលក្ខណៈទូលំទូលាយដែលទាក់ទងនឹងច្បាប់ពាណិជ្ជកម្ម ច្បាប់ធនាគារ និងនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីអន្តរជាតិ និងការការពារកុមារទាក់ទងនឹងអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងឋានៈបុគ្គល។[79] នៅក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះមានប្រទេសតែបួន (ម៉ាឡេស៊ី ហ្វីលីពីន សិង្ហបុរី និងវៀតណាម)[80] ប៉ុណ្ណោះដែលបានចូលនៅក្នុងអង្គភាពនេះ។ សន្និសីទឡាអេនេះជាអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាលសាកលមួយ[81] ដែលមានសមាជិកចំនួន ៨២រដ្ឋសមាជិក (៨១រដ្ឋ និងសហគមន៍អឺរ៉ុប) តំណាងឲ្យទ្វីបទាំងអស់លើពិភពលោក។ វាជាការងាយស្រួលសម្រាប់កម្ពុជាផងដែរក្នុងការអនុវត្តវិធាននៃសន្តតិកម្ម ឬច្បាប់ផ្សេងៗទៀតទាក់ទងទៅនឹងវិស័យអន្តរជាតិឯកជន បើកម្ពុជាចូលជាសមាជិកនៅក្នុងសន្និសីទឡាអេនេះ។ គេសម្គាល់ឃើញថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញាថ្ងៃទី ២៩ ឧសភា ១៩៩៣ ស្តីពីការការពារកុមារ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការលើកិច្ចការសុំកូនអន្តរប្រទេស[82] នៃសន្និសីទឡាអេនេះផងដែរ។ ផលប្រយោជន៍នៃការចូលជាសមាជិកសន្និសីទឡាអេនេះ គឺរាល់សេចក្តីសម្រេចនៃតុលាការនៃរដ្ឋសមាជិក អាចយកទៅអនុវត្តនៅរដ្ឋសមាជិក

[79] សូមមើលគេហទំព័រ https://www.hcch.net/en/about

[80] រហូតមកដល់ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះមានតែប្រទេស៤ប៉ុណ្ណោះដែលបានចូលជាសមាជិកនៃអង្គសន្និសីទឡាអេ សូមមើលគេហទំព័រ https://www.hcch.net/en/states/hcch-members

[81] សូមមើលគេហទំព័រ https://www.hcch.net/en/about

[82] សូមមើលគេហទំព័រ https://www.hcch.net/en/states/other-connected-states/details2/?sid=221

ផ្សេងៗទៀត ដោយមិនចាំបាច់មានការព្រមព្រៀងទ្វេភាគី ឬពហុភាគីរវាងប្រទេសទាំងនោះឡើយ។[83]

ប្រទេសដែលជាសមាជិកនៃសហគមន៍អឺរ៉ុបបានចូលរួមធ្វើជាសមាជិក នៃសន្និសីទឡាអេទាំងអស់ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះសហគមន៍អឺរ៉ុបបានពង្រីកនូវខ្លឹមសារនៃច្បាប់អន្តរជាតិឯកជនទាំងនោះសម្រាប់បម្រើផលប្រយោជន៍ដល់សហគមន៍របស់ខ្លួនផងដែរ នៅក្នុងនោះសហគមន៍អឺរ៉ុបបានអនុម័តនូវវិធានលេខ No. 650/2012 ដែលបានអនុម័តដោយសភា និងក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបនៅថ្ងៃទី៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ស្តីពី យុត្តាធិការច្បាប់អាចអនុវត្តបាន និងការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេច និងការទទួលយក និងការអនុវត្តនៃលិខិតតូបករណ៍យថាភូតក្នុងរឿងសន្តតិកម្ម និងការបង្កើតវិញ្ញាបនបត្រនៃសន្តតិកម្ម។[84] សហគមន៍អឺរ៉ុបក៏បានចេញនូវវិធានលេខ No. 1329/2014[85] ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ស្តីពី ការបង្កើតនូវទម្រង់នៃមតកសាសន៍សម្រាប់យកទៅអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសសមាជិកទាំងមូលផងដែរ។ ជាគោលការណ៍ សាលក្រមនៃប្រទេសមួយនៅក្នុងសហគមន៍ត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងយកទៅអនុវត្តជាស្វ័យប្រវត្តិ[86] នៅប្រទេសផ្សេងទៀតនៅក្នុងសហគមន៍អឺរ៉ុបទាំងមូលបាន៕

(នៅមានតនៅលេខក្រោយ)

[83] មាត្រា ៣ នៃអនុសញ្ញាថ្ងៃទី១ កុម្ភៈ ១៩៧១ ស្តីពីការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តសាលក្រមតុលាការបរទេសក្នុងរឿងរដ្ឋប្បវេណី និងពាណិជ្ជកម្ម។ សូមមើលគេហទំព័រ https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=78

[84] សូមមើលគេហទំព័រ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012R0650

[85] សូមមើលគេហទំព័រ http://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/25d82b78-8291-11e4-89f7-01aa75ed71a1/language-en

[86] សូមមើលគេហទំព័រ http://ec.europa.eu/justice/civil/family-matters/successions/index_en.htm